

מלחכי פינכה סיפרותיים חדשים מתדפקים על שערי התרבות הישראלית, ואינם בוחלים בסיוגון עלימות לבסס לעצמם עמדה, תוך שהם מטפחים ז'אנר סיפורתי חדש שניתן לכנותו „ריאליזם לאומי“...

דרך שביט בינקב

א: אידיאולוגיה הבונה

בין זפק לפימה

בפרוס הבחירות בשנת 1961, בעיצומה של פרשת לבון, שילח ראש-ממשלת ישראל דאז, דויד בן-גוריון טל-בכיניו „שביט 2“ על-מנת לטשטש הגיונם ודעתם של תושבי ישראל. דומה שכיום, אחרי הבחירות של שנת '77, משלח מנחם בגין, ראש-ממשלתה החדש של ישראל, מתוך אידיעה, טל-נפל תרבותי שאותו ניתן לכנות בכינוי „שביט 3“.

בכל סיפורות מצויים גרביים מילוליים הנהנים מלקט שיכחה ופיאה של כישרון סיפורתי, וצומחים כספיח או כסחיש * בשדות הלא-יועיים של התרבות.

כזה הוא המחבר יעקב שביט, המשתיך על הליגות הנמוכות והשוליות של הספרות העיברית, שהתמחה עד לאחרונה בתפירת סיפוריילדים על-פי מתכונות מקובות לות שריח המיסטריות וההתחכמות נודף מהן, ובפירסום מאמרים בעלי רקע פסודוהיסטורי, שאותם הוא מפזר כבר-פולגאת רוויזיוניסטי לכל דיעה שפויה הנוחנת את ההיסטוריה היהודית והציגונית בארץ-ישראל בתקופה שמאו מילחמת-העולם הראשונה.

באחרונה זכה יעקב שביט לזווג את כישוריו כסטודנט לזיסטוריה המופעלת ביד האידיאולוגיה הרוויזיוניסטית החבונה אצלו בין זפק לפימה, עם סחישו הסיפורתי, ו-פירסם קובץ של שתי נובלות בהוצאה-לאור של אחד ממפקדי האצ"ל לשעבר ** שתי הנובלות, אחים וקוקיה, היגן בבחינת כרטיס-ביקור אישי-סיפורתי-פוליטי של שביט, שאין בכוחו להעלות את צדודיתו הסיפורתית גם לא לנקודת-זינוק כלשהי במערך הסיפורת העיברית העכ"שוית. אך יחד עם זאת קיימים ביצירתו המאפיינים של סוג או ז'אנר סיפורתי חדש, שניתן לכנותו „ריאליזם לאומי“, וז'אנר שמן-הסתם ייצצאו לו קופצים רבים וזקאים רבים למדי, הכוונה היא לז'אנר סיפורתי מצופה באידי-אולוגיה-לאומית חד-סיסית, שתישא חן בעיני קברניטי המדינה החדשים, וז'אנר העתידי להפוך בשנים הקרובות את יוצריו למייצגיה הביצעדיים של הסיפורת העיברית.

גיבורי הנובלה „אחים“ הם שני אחים-זקנים, שבעזרתם מנסה יעקב שביט לעשות דיק-צדק סיפורתי אפולוגטי לתקופה שבה היה היישוב מפוצל בין רוויזיוניסטים לבין סוציאליסטים, כפי שהדבר משתקף בעדשות מישקפיה, שהן בעלות טנייה של היסטוריון לראייה חד-צדדית של ה-התרחשויות, ברור שיעקב שביט חותר, בנובלה שלו, ל-הבאת ה„צדקה-פואטי-הרוויזיוניסטי“ או, כפי שהדבר מת-בטא אצלו, להחמשת צידקת דרכו של האח הלא-מארכ-סיסטי, תוך שימוש ותיאור של דמויות קרטוניות ופלאק-טיות, שנועדו בתאם לכללי ה„ריאליזם-הלאומי“ שטרם הועלו על הכתב, לשמש ולשרת את האידיאה שבתת-הכתרו תוך תצוגת התפלמסות ירודה ביותר החסרה קונ-פציה היסטורית של ממש, והעלולה להביא לגיחון מירבי.

ב: סיוזן-סיפורתי

„עונת ההסגרה“ או ה„סיוזן“ היא התקופה הזכורה לדרון, שבה הוסגרו אנשי המחתרות, אצ"ל ולח"י, על-ידי הפלמ"ח וההגנה לידי הבריטים. דומה שבמינים אלה מתחיל להתנהל מול הצחוק הלא-מאופק של שרה-היסטוריה „סיוזן-סיפורתי“ שבו מתחרים סופרים אלמוניים למחצה, על הסגרת הסיפורת העיברית לקברניטי-התרבות של ה-מיסטר-החדש.

למרות הנפל הסיפורתי של יעקב שביט, שהוא עניינו הפרטי, הוא החליט להעניק לעצמו בשבוע שנכר פוזה לאומית של אישירות בקנה-מידה לאומי, או כמה לוגים או קבץ מצוות חמור של המשיח ולקדם בעזרתם, ובעזרת „סיוזן“ קטן, את ימות-המשיח הסיפורתיים המשמשים

* ספיח מן הספיח, צמחים שנבטו ועלו מזרעי הצמחים, שאף הם לא נזרעו ככוונה אלא גדלו מזרעי התבואה ש-נשרו בשעת הקציר.
** יעקב שביט, אחים, שתי נובלות, הוצאת הדר, עמודים 178.

מעליל על עמוס עוז אגב אורחא את דבר היותו ניתמך של „העונה המסופרת“, והוא מסיים את צירוף האיתות של רשימתו במילים „מימים הכאם נצטרך, מכל מקום, לדעת להבחין היטב מתי מועיקים אותנו באמת, ומתי מועיקים אותנו לשווא.“

מתי מועיקים אותנו באמת, ומתי מועיקים אותנו לשווא, שאל שביט, כשהוא מיתמם בדמאגוגיה המאפי-ינת את הגישות ההיסטוריות שאליהן הוא קשור בטבורו. דומה שהוא מעורר את עצמו במתכוון לגבי כוונותיו של עמוס עוז, המדבר על „שיבטיות עמומה, פולחניות, דם ודממה ויצרים, וסיסמות נוספות-שיכרון...“ שביט, מן הסתם, משתייך על אלה הנוצקים אך-ורק למה שנראה להם, וברוב היתממותו הוא מתעלם מאותו קטע במאמרו של משה שמיר, שהופיע במערב למחרת יום-הבחירות — מאמר שהביא מן הסתם את עוז, ועוד רבים אחרים להיות נזעקים באמת, מאמר שבו הוא מכנה את החברה והתרבות הישראלית עד כה במילים:

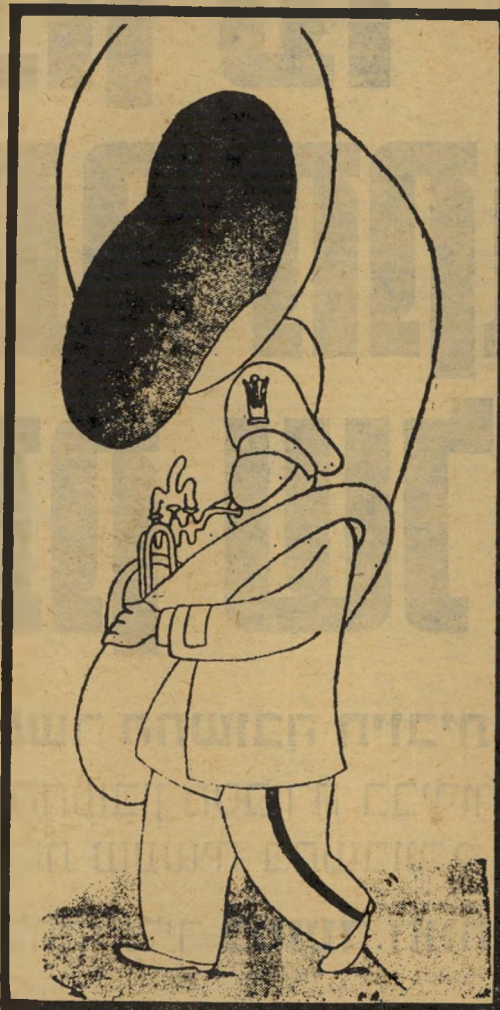
„תרבות-החיים השמאלנית, שהיתה באופנה עוד תמול-שלישם, שסכנותיה היו שלוחות לכל עבר — מן המתירנות ההרפנית כחי הפרט והמישפחה, עד האנארכיזם כחי החברה ועד העריקה והכנידה כחי הלאום והמדינה — תרבות-החיים זו שיש בה צירוף מחליא של פאובות יצודי-קנות, וזהמת-יכבים והתחסרות של הלקאה עצמית — תרבות-החיים זו יצאה מן האופנה גם אצלנו (סוף-סוף) אחרי שהתפוגגה כ„עולם הגדול...“

מדוע חרד אותו יעקב שביט חרדה כה גדולה להבחנה „מתי מועיקים אותנו באמת, ומתי מועיקים אותנו לשווא“, מדוע הוא „מועיק“ את עצמו נגד קריאתו של עמוס עוז, ולא נגד הגדרותיו של משה שמיר על המתרחש כאן בארץ? אפילו אם להתעלם מיכולתו הסיפורתית, תהא אשר תהא, של שביט, מן הראוי לבחון את מהימנותו בתחום ההיסטוריה, שבו יומרותיו גדולות מאשר בתחום הסיפורת, ולבחון את התרגונו מעצם ההיזעקות של עמוס עוז „להקיש על מכשיר המורס“, זאת, לעומת אי-היזעקותו של שביט כ„היסטוריון אובייקטיבי“ לשתי העמדות, של עמוס עוז, ושל שמיר, המייצגות שתי עמדות-יסוד יהודיות שהתנגשו לאורך כל ההיסטוריה היהודית — שעיתים „הזעיקו“ בהן את היהדות עיתים הביאה עד כליה. כי היסטוריון בעל-יומרות רבות, מן הסתם יודע שביט מעט על „מועיקים“ כרוח בנוסח רבי עקיבא, ש„הזעיקו“ — ומה עלה בגורל המזועקים, ואם לאו, מוטב לדענן את זיכרונו:

„כי קם כנגדו איש רם ומושיע ליהודים, שמו בר-כוכבא, לאמור — דרך כוכב ליעקב! ויבחר לו בר-כוכבא אנשים גיבורי-חיל ובעלי לב אמרי, כולם מטיים אצבע ונישאים את הכאב; וכל מי שלא עקר ארו כלבנו, ברכבו על הסוס, לא היה נכתב באימפרטריה שלו. וכאשר יצא למלחמה נגד הרומאים כארבע-מאות גיבורים כמו אלה, גבה ליבו ויקרא: „אלי-אלוהים צבאות! אל תעמוד לימיננו ואל תהיה נגדנו, הלא אתה אלוהים ונחנתנו, אנו כעצמנו ננצח את האויב. וישמע ה' וינאץ. היה שם הסד אחד, שהיה מנן עליו בתפילה, והיה אומר בכל יום: ריבון העולמים! אל תשב עימנו בדין היום! ויקחה ה' אליו, ותגבר יד הרומאים על ישראל ויעשו בהם טבח רב. ויששכר דם הנילחמים כנהר שופך, שבו שקעו סופרי המלחמה עד חוטמם; והיה זרם הדם מגלגל אבנים משא ארבעים משא...“

מן הסתם, אם בימי רבי-יעקבא לא היה דורך כוכב ליעקב והיה דורך שביט ביעקב, הרי „אי-שהרוח“ יעקב שביט היה אומר על אותו חסי אחד שהיה מנן על הי-אלוהים בתפילה, ועל דומיו, כי הם מזעיקים אותנו לשווא, וכ„היסטוריון אובייקטיבי“ היה דוהר בסוסו עד למקום שבו „שקעו סופרי-המלחמה עד חוטמם; והיה זרם הדם מגלגל אבנים ארבעים משא...“

מסתבר שלא דרך שביט ביעקב או בישראל, והדבר האחד והיחיד שנדרך הוא לשון שמנונית שנדרכה, מאו-פסת, לעבר קערות המימסד-החדש, לשון הגכונה ללקלק ולהלשין בעת ובעונה אחת, וליטול חלק ב„סיוזן-הסיפורתי“ שמשה שמיר מעיד על כיוונו ומגמתו.

ובאים עליו, והחליט לחלוט את הערמונים למיסטר-החדש, ברשימה שפירסם תחת הכותרת עוז על התופים, העמיד שביט לעצמו כמטרה סיפורתית-פולמוסית את פניוהיו ה-פומביות של עמוס עוז, מאז הבחירות, וכך גילויים אחרים של התעוררות בקהיליית הסופרים הישראלית * שהחלה אטי-אטי יוצאת מרדימותה וממילחמותיה הפנימיות העקרות. הקטע שהוציא את שביט מחבונו הסיפורתי מצוי במאמר שפירסם עמוס עוז, שם הוא טוען למה מאמיתותיה של החברה הישראלית במסכתה החדשה, בקטע שאותו מצטט יעקב שביט לצרכיו: „והלא ימים רעים יבואו עכשיו. הועיר-בורגניות, מלכת היינו למעשה זה כמה וכמה שנים, תהא מעכשיו גם תורת ההנהגה-הרישמית... ואתה ילון עכשיו יותר ויותר תופי הטאפ-טאפ של שיב-טיות עמומה, פולחניות, דם ודממה ויצרים, וסיסמות נוספות-שיכרון. מילחמות הטהרה והטומאה למיניהן, קיני-אות עם פחים אסלים... המיסכנות הגלותית בתחפושת של וקופות-קומה עם ראש מורם ועץ עמידה איתנה ו-קשוחה ומזוקקת, כל מילות האורטופדיה והמיניות ה-גבריות...“

דבריו של עמוס עוז אינם נראים לו לשביט, והוא חש לעצמו חובה ציבורית להעניק בתשדיר-השירות התרבותי-ימני שלו, לקרא להגדרותיו של עמוס עוז במילים כמו: „לתסוס פוזה, להעלות קצה על השפתיים...“ תוך שהוא

* שביט מקונן ברשימתו גם על ה„פתיח“ של חוברת „ס/קריאה 7“ שחובר בידי מנחם פרי.